

Nr 68

Utlåtande i anledning av motioner om åtgärder för att begränsa spridningen av giftiga preparat.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I:389 av herr *Andersson, Ingvar*, och II:394 av fru *Sundberg*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts,

»1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en översyn av övergångsbestämmelserna för handel med kemiska bekämpningsmedel och en kontroll av icke registrerade medel,

2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att giftnämnden får i uppdrag att utarbeta bestämmelser för kontroll av importerat kreatursfoder,

3. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att livsmedelsstadgekommittén får i uppdrag att uppmärksamma riskerna med livsmedel som under vegetationsperioden utsatts för avgaser från tät trafik,

4. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att socialstyrelsen får i uppdrag att utarbeta mer detaljerade bestämmelser för rutinemässiga vattenanalyser, samt

5. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t föranstaltar om utarbetandet av en plan för den framtida giftdestruktionen».

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från giftnämnden, socialstyrelsen och statens institut för folkhälsan. Yttrande har på utskottets begäran också avgivits av Sveriges lantbruksförbund.

1. Översyn av övergångsbestämmelserna i bekämpningsmedelsförordningen

Gällande bestämmelser

Enligt *bekämpningsmedelsförordningen den 14 december 1962* får bekämpningsmedel — varmed förstås ämnen och beredningar som är avsedda att användas till skydd mot egendomsskada, sanitär olägenhet eller dylikt, försakad av växter, djur, bakterier eller virus — inte användas eller överlåtas utan att ha godkänts vid en särskild registreringsprocedur hos giftnämnden. Bekämpningsmedel får inte registreras om medlet är så giftigt eller eljest bedöms kunna medföra så skadlig verkan på människor, husdjur, vilt, nyttoinsekter eller nyttoväxter, att det inte

lämpligen bör användas i bekämpningssyfte. Vid registreringen skall medlet placeras i olika faroklasser alltefter dess giftighet. Genom denna åtgärd styrs de farligaste medlen via mer kvalificerade handelsvägar till sådana personer, som på grund av speciell utbildning och erfarenhet erhållit tillstånd att använda dem. Giftnämnden får föreskriva särskilda säkerhetsföreskrifter vid registreringen. Sådana föreskrifter kan ändras när skäl därtill föreligger. Registreringen kan också återkallas, t. ex. om medlet vid användning visar sig vara förenat med väsentligt större risker än som förutsattes vid registreringen.

Bekämpningsmedelsförordningen trädde i kraft den 1 januari 1964. Medel, som hölls till salu den 1 oktober 1963 enligt då gällande bestämmelser och som anmälts för registrering enligt de nya bestämmelserna senast den 31 mars 1964, får dock, såvida inte giftnämnden förordnar annorlunda, försäljas och användas i avvaktan på registreringsansökningens slutgiltiga prövning.

Vissa statistiska uppgifter

Antalet bekämpningsmedel som tillhandahölls med stöd av övergångsbestämmelserna utgjorde i september 1964: 756, i maj 1966: 643, i juni 1967: 540 och i juni 1969: 233. Av sistnämnda 233 medel utgjordes 67 av medel som innehåller vissa klorerade kolväten, DDT, aldrin, dieldrin eller lindan. Genom beslut av giftnämnden den 27 mars 1969 förbjuds dessa medel fr. o. m. den 1 januari 1970. Vid ingången av nästa år kommer alltså högst 166 medel att tillhandahållas med stöd av övergångsbestämmelserna. Bland dessa återfinns ca 55 träskyddsmedel, 25 insektsmedel och diverse smågrupper. Gemensamt för dem gäller att de antingen tillhör de mindre farliga medlen eller redan genom de äldre bestämmelserna är förbehållna personer, som besitter särskild kunskap om medlens risker. Giftnämnden räknar med enligt vad utskottet inhämtat att prövning av samtliga återstående registreringsansökningar avseende övergångsmedel skall kunna avslutas under nästa år.

Av intresse i sammanhanget att nämna är även följande uppgifter om giftnämndens registreringsarbete. Det totala antalet inkomna registreringsansökningar den 1 oktober 1969 utgjorde 1423. Intill mars månad i år hade 651 preparat registrerats. Av dessa hade dock 22 avförts från registret, varför maximalt 629 registrerade preparat kunnat förekomma i marknaden den 1 mars 1969. Samtidigt fanns ytterligare 303 preparat som tillhandahölls utan registrering med stöd av övergångsbestämmelserna (juni 1969: 233 och januari 1970: högst 166). Ett betydande antal ansökningar hade avslagits. Åtskilliga hade återkallats av sökanden. Utöver de vilande ansökningarna beträffande äldre preparat, vilar ett flertal ansökningar gällande nya preparat i avvaktan på slutlig prövning. De sistnämnda preparaten får dock inte försäljas eller användas förrän registrering hos nämnden skett.

Remissyttrandena

Giftnämnden och socialstyrelsen avstyrker motionsyrkandet med hänvisning till den nedgång i antal övergångsfall som redan ägt rum och som kommer att ytter-

ligare äga rum när förbudet mot DDT m. m. träder i kraft vid ingången av nästa år. Giftnämnden hänvisar för sin del också till att prövning av återstående övergångsfall med sannolikhet kan verkställas inom ett år. Nämnden erinrar dessutom om att nämnden har befogenhet att med omedelbar verkan förbjuda vidare tillhandahållande och användning av ett preparat, om det skulle yppas så allvarliga risker beträffande detsamma att det inte längre bör få användas.

Statens institut för folkhälsan menar i likhet med giftnämnden och socialstyrelsen att giftnämndens beslut om inskränkningar i bruket av vissa klorerade kolväten som bekämpningsmedel i betydande utsträckning tillgodoser motionärernas önskemål. Situationen är därför inte så oroande som motionerna vill ge vid handen. Inte desto mindre anser styrelsen att det ur hygienisk synpunkt är angeläget att gällande övergångsbestämmelser ses över.

Lantbruksförbundet understryker i sitt yttrande att det för jordbrukets del är på gång en utveckling från giftigare till mindre giftiga preparat för bekämpning av ohyra på växande gröda. Förbundet framhåller även att behovet av kemiska bekämpningsmedel inom lantbruket främst hänför sig till förekomsten av ogräs.

2. Kontroll av importerat kreatursfoder

Gällande bestämmelser

Tillverkning av och handel med fodermedel m. m. regleras genom *förordningen den 2 juni 1961* med tillämpningskungörelse den 6 juni 1962. Härutöver gäller vissa tillämpningsföreskrifter som utfärdats av jordbruksnämnden och veterinärstyrelsen.

Förordningen har givits formen av en fullmaktslagstiftning enligt vilken Kungl. Maj:t bemyndigas att inom viss ram utfärda föreskrifter rörande kontroll av fodermedel och vissa specialpreparat. Med fodermedel förstås i förordningen sådan vara som är lämpad att i oförändrad sammansättning användas för utfodringsändamål eller är avsedd att för sådant ändamål utbjudas till djurinnehavare och som inte är hänförlig till läkemedel. Tillverkare och importörer kan enligt förordningen åläggas att på förpackningar eller på annat sätt lämna uppgifter, som underlättar för djurinnehavare att bedöma varans kvalitet och lämplighet som foder för visst djur. Kontroll över att deklARATIONERNA är riktiga skall utövas av statens jordbruksnämnd. Utan tillstånd av nämnden får inte försälas fodermedel som är försatt med annat specialämne än vitaminer. Med specialämne avses därvid sådana ämnen som är avsedda att tillsättas fodermedel och ge detta en ny eller ändrad egenskap som är ägnad att inverka på djurets tillväxt, hälsotillstånd eller prestationsförmåga. I jordbruksnämndens cirkulär nr 83 år 1966 upptas de specialämnena för vilka generellt tillstånd till saluförande och försäljning har medgivits. Bestämmelserna är avsedda att möjliggöra kontroll över användningen av hormoner, antibiotika och liknande ämnen för uppfödningens ändamål.

Någon bestämmelse om den högsta kvarvarande rest av bekämpningsmedel som

får förekomma på vara som saluhålls eller används som fodermedel finns inte. Däremot innehåller *livsmedelsstadgan den 21 december 1951* en regel enligt vilken det ankommer på kommerskollegium att fastställa den högsta kvarvarande rest av bekämpningsmedel som får förekomma på vara som saluhålls som livsmedel eller överlämnas till annan för att användas som livsmedel.

Motionerna m. m.

Motionärerna framhåller att det på senare tid uppmärksammats att rester av kemiska bekämpningsmedel kan förekomma i kreatursfoder. Sålunda har man i Danmark konstaterat en hög halt av dieldrin i mjölk från kor som fått importerat kraftfoder. Motionärerna anser att importerat fodermedel bör underkastas samma kontroll som importerat livsmedel och att giftnämnden får i uppdrag att fastställa vilka krav som bör ställas på importerat foder.

Utskottet har inhämtat hos statens jordbruksnämnd, som är kontrollmyndighet för handel och tillverkning av fodermedel, att frågan om rester av bekämpningsmedel i foder inte aktualiserats under nämndens kontrollarbete. Något fall liknande det av motionärerna nämnda från Danmark har, såvitt nämnden hade sig bekant, inte inträffat i Sverige.

Remissyttrandena

Huvuddelen av remissinstanserna avstyrker motionsyrkandet.

Giftnämnden anför generellt att frågan om rester av bekämpningsmedel i kreatursfoder bör ägnas ökad uppmärksamhet. Primärt faller dock denna fråga inte inom giftnämndens ansvarsområde, även om nämnden som central tillsynsmyndighet för bekämpningsmedlen har anledning att intressera sig för den. Nämnden fortsätter:

Motionärens förslag att giftnämnden skulle få i uppdrag att utarbeta bestämmelser för kontroll av importerat kreatursfoder synes icke lämpligen böra förverkligas med hänsyn till den nuvarande administrativa ansvarsfördelningen på området. Bestämmelser av den art som avses i motionen torde förutsätta samarbete mellan en rad myndigheter och institutioner, i varje fall socialstyrelsen, statens institut för folkhälsan, giftnämnden, veterinärstyrelsen och jordbruksnämnden, där dock giftnämnden knappast bör vara den som har primäransvaret. Vad här anförts understryker vad giftnämnden tidigare i flera sammanhang (bl. a. i yttrande till riksdagens andra lagutskott den 16 mars 1967 med utlåtande över motionerna I:357 och II:441) uttalat om behovet av en viss samordning av de administrativa och laboratoriemässiga resurserna på området.

(Efter det att giftnämnden avgivit sitt yttrande har chefen för jordbruksdepartementet uppdragit åt *miljökontrollutredningen* att bl. a. utreda frågan om samordning av de administrativa och laboratoriemässiga resurserna på giftområdet.)

Socialstyrelsen och *statens institut för folkhälsan* har samma motivering för sitt avstyrkande. De anför inledningsvis att det ur födoämneshygienisk synpunkt är

principiellt önskvärt att halterna av bekämpningsmedelsrester i djurfoder hålls så låga som möjligt. De fortsätter (citatet är från institutets yttrande):

Avgörande är från födoämneshygienisk synpunkt emellertid ej vilka restkoncentrationer fodermedlen innehåller utan i stället halterna i berörda födoämnen. För livsmedel har vissa resttoleranser fastställts av kommerskollegium, hittills dock endast för vegetabla livsmedel. Beträffande animala livsmedel pågår för närvarande vid institutet en undersökning, vilken är långt framskriden. När undersökningen avslutats, blir det möjligt att fastställa vissa resttoleranser även för animala livsmedel. Med utgångspunkter bl a i dessa resttoleranser kan sedan riktvärden fastställas för tillåtliga halter av bekämpningsmedelsrester i foder. Först i detta sammanhang synes utformandet av eventuell kontroll bli aktuell. Det må här anmärkas att några för oss direkt tillämpliga internationella riktvärden i förevarande avseende icke torde föreligga.

Lantbruksförbundet anför:

Importerat foder bör underkastas kontroll för att förhindra att eventuella pesticidrester kontaminerar svenska animalieprodukter. Den inhemska produktionen av proteinfoder bör stimuleras och läggas till grund för en produktlinje, som bör ha mycket goda förutsättningar att konkurrera på en vidare marknad, där stor vikt fästs vid att produkterna är biocidfria och hälsosamma.

Samtidigt bör analyskapaciteten förbättras hos Statens Växtskyddsanstalt och Lantbrukshögskolan, eftersom den biologiska prövningen av olika bekämpningsmedel under svenska förhållanden är förlagd till dessa institutioner. Denna prövning är det enda tillfälle då man har maximal kontroll över de miljöfaktorer som verkar vid ett bekämpningsmedels användning, varför man med samtidigt utförda analyser på eventuella rests substanser i kulturväxter har maximal möjlighet att berika sitt vetande om ett visst bekämpningsmedels verkningar.

3. Bilavgasens inverkan på växande gröda

Motionerna

I motionerna framhålls att det på sina håll kunnat konstateras att grönsaker som vuxit nära livligt trafikerade vägar haft osedvanligt hög halt av bly. Detta har berott på bilavgaserna. Motionärerna uttrycker oro för att blyhalten hos människor skall öka genom konsumtion av sådana livsmedel. En ökning av blyhalten är särskilt oroande, eftersom vi vet förvånande litet om människans tolerans för bly.

Gällande bestämmelser

Livsmedelsstadgan den 14 december 1951 förstår med livsmedel varje till förtäring av människor avsedd vara som tillför kroppen näringsämne samt inte är att hänföra till läkemedel. Stadgans föreskrifter gäller också tillsatser till livsmedel. Rent allmänt föreskrivs att vara eller ämne som används vid framställning eller beredning av livsmedel för avsalu eller servering inte får vara av sådan beskaffen-

het att det färdiga livsmedlet kan antas bli skadligt att förtära eller eljest otjänligt till människoföda. Som tillsats får endast användas vara eller ämne som godkänts av kommerskollegium.

I 7 § 1 mom. föreskrivs att vara inte får saluhållas som livsmedel eller överlämnas till annan för att användas som livsmedel, om varan till följd av förskämning, förorening, felaktig beredning eller annan orsak kan antas vara skadlig att förtära eller eljest otjänligt till människoföda. Samma regel gäller om varan bearbetats eller hanterats av person, som var eller kan misstänkas ha varit behäftad med sjukdom, så att varan kan antas därigenom ha blivit skadlig att förtära eller eljest otjänligt till människoföda, samt om varan eljest kan antas förorsaka sjukdom eller överföra smitta. Enligt 7 § 2 mom. gäller ett absolut förbud att saluhålla vara som livsmedel eller överlämna vara till annan att användas som livsmedel, om varan innehåller mer än 3 mg bly per kg, såvida inte tillstånd att ändå saluhålla varan meddelats av kommerskollegium.

Livsmedelsstadgekommittén

Livsmedelslagstiftningen är sedan 1963 föremål för översyn inom *livsmedelsstadgekommittén*. Enligt uppgifter som utskottet inhämtat är kommittén så gott som färdig med sitt utredningsuppdrag. Tryckning av kommitténs betänkande pågår, och det är kommitténs förhoppning att kunna överlämna det färdiga betänkandet till chefen för socialdepartementet strax efter årsskiftet 1969/1970.

Eftersom växande gröda inte är att bedöma som livsmedel i livsmedelslagstiftningens mening, kommer frågan om bilavgasers inverkan på vegetation längs med vägarna inte att få någon närmare behandling i kommitténs betänkande.

Åtgärder mot luftföroreningar genom bilavgaser

Det i motionerna aktualiserade problemet med nedsmutsning av växande gröda genom bilavgaser ingår som ett av många luftföroreningsproblem i samband med motortrafik. Åtskilliga åtgärder har på senare tid vidtagits för att komma till rätta med luftföroreningar av detta slag.

Vid fjolårets riksdag behandlade *andra lagutskottet* motioner som syftade till förbud mot blytillsatser i motorbensin. I sitt *utlåtande* över motionerna 1968:55 erinrade utskottet om ett i april 1968 avlämnat förslag av en av kommunikationsministern tillkallad expertgrupp med uppdrag att genomföra ett utvecklingsarbete på bilavgasområdet. Enligt förslaget skulle bl. a. den högsta tillåtna halten av bly successivt minskas. För egen del anförde utskottet:

Utskottet anser att åtgärder mot avgasföroreningarna nu ter sig ytterst angelägna. Vad angår föroreningarna på grund av blytillsatser i bensinen är det måhända ännu inte fullständigt klarlagt om de blyhalter som förekommer i våra storstäder innebär någon direkt hälsofara. Enligt utskottets mening bör man emellertid kunna godta den grundprincip, på vilken expertgruppens förslag vilar, nämligen att luftföroreningar genom avgasutsläpp bör förebyggas så långt det är möjligt och

ekonomiskt rimligt. Med utgångspunkt härifrån bör åtgärder snarast vidtas även mot föroeningarna från blybensinen.

Expertgruppen anser att en övergång till helt blyfri bensin inte kan ske i en nära framtid med hänsyn främst till att processförändringar vid oljeraffinaderierna tar tid att genomföra och till att ett flerårigt utvecklingsarbete krävs för att modifiera motorerna för blyfri bensin. Enligt utskottets uppfattning kan man inte bortse från sådana synpunkter. Man får därför sikta på åtgärder som leder till en successiv minskning av blyhalten. Övergångstiden bör göras så kort som möjligt. Även frågan om ett registreringsförfarande beträffande tillsatser till motorbränsle kan böra prövas. Förslag i denna riktning bör begäras av Kungl. Maj:t.

Under hänvisning till det anförda hemställde utskottet att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till åtgärder mot luftföroeningar genom utsläpp av blyhaltiga avgaser. Så blev också riksdagens beslut (skr. nr 339).

Kort tid efter detta beslut behandlade riksdagen vissa av Kungl. Maj:t framlagda förslag om ändringar i vägtrafikförordningen. På förslag av *tredje lagutskottet* i dess *utlåtande 1968:70* lämnade riksdagen ändringarna utan erinran. Ändringsförslagen gick ut på att begränsa luftföroeningar genom avgaser från dieseldrivna och bensindrivna bilar. Avsikten är att föreskriva att bilar av 1971 eller senare års modell skall vara utrustade på sådant sätt att utsläppen av koloxid och kolväten begränsas och att bilar av tidigare årsmodeller skall ha sådan förgasarinställning m. m. att avgasernas koloxidhalt vid tomgång inte överstiger ett visst värde.

Riksdagens skrivelse 1968:339 anmäldes i konselj den 19 december 1968, varvid Kungl. Maj:t uppdrog åt giftnämnden och statens naturvårdsverk att inkomma med förslag till åtgärder i enlighet med riksdagens begäran.

Den 28 januari 1969 beslöt giftnämnden att den dittills — enligt nämndens kungörelse den 17 december 1963 — högsta tillåtna halten av tetraalkylbly i bilbränsle skulle sänkas från 0,8 till 0,7 gram per liter med giltighet fr. o. m. den 1 januari 1970.

Enligt uppgift från jordbruksdepartementet har under senare tid skett en successiv nedtrappning av blyinblandningen i bensin så att den genomsnittliga blyhalten i motorbränsle för närvarande ligger omkring 0,5 gram per liter.

Remissyttrandena

De remissinstanser som yttrat sig på den här punkten avstyrker motionärernas yrkande.

Giftnämnden erinrar om sitt beslut den 28 januari 1969 om sänkning av gränsen för tillåten mängd blyförening i motorbränsle och fortsätter:

Detta innebär att den sedan länge förekommande ökningen av blyutsläpp via bilavgaser bromsas och att en period av successiv minskning inleds. Den nya gränsen avses endast bli temporär. Det fortsatta arbetet med att få till stånd en nedtrappning av blyhalten i bensin sker i samarbete med naturvårdsverket inom ramen för det av Kungl. Maj:t givna utredningsarbetet att utarbeta förslag till åtgärder

som är ägnade att successivt minska sådana luftföroreningar som orsakas av tillsatsmedel till motorbränsle. Vad som sålunda förevarit och planeras torde väsentligt minska aktualiteten för motionärens yrkande på denna punkt.

Socialstyrelsen anför inledningsvis:

Vid folkhälsoinstitutet har det i motionen uppmärksammade förhållandet, att vissa livsmedel utsätts för fordonsavgaser, föranlett en undersökning rörande blyhalten i vissa växter, odlade i närhet av trafikled. Undersökningsresultaten utvisade, att blyhalterna i undersökta växter avtog med ökat avstånd från körbanan. Det spelrum, som existerar mellan normalt intag och det intag, som på sikt kan förväntas ge upphov till skadliga effekter på människa, är vad beträffar bly mycket begränsat. Därför är varje tillskott av bly till födan utöver vad som kan betraktas som betingat av blyets naturliga förekomst ur födoämneshygienisk synpunkt icke önskvärt.

Styrelsen åberopar i fortsättningen av sitt yttrande giftnämndens beslut den 28 januari 1969 och betonar det värdefulla ur födoämneshygienisk synpunkt av en fortsatt reduktion av blyhalten i bensin. Då ansvaret härför lagts på giftnämnden och naturvårdsverket anser socialstyrelsen att det inte finns någon anledning för livsmedelsstadgekommittén att vidta några särskilda åtgärder.

Statens institut för folkhälsan anför i stort sett samma synpunkter som socialstyrelsen.

4. Rutinmässiga vattenanalyser

Gällande bestämmelser

Bestämmelser rörande beskaffenhet av vatten till dryck, matlagning m. m. finns i *hälsovårdsstadgan den 19 december 1958* och *livsmedelsstadgan den 21 december 1951*. Av intresse i förevarande sammanhang är framför allt bestämmelserna i den förstnämnda stadgan.

I hälsovårdsstadgan upptas i 3 kap. den grundläggande bestämmelsen att bostadslägenhet skall ha lätt tillgång till vatten i erforderlig mängd och av tillfredsställande beskaffenhet till dryck, matlagning och andra hushållsändamål.

Ett särskilt kapitel, omfattande 29—37 §§, handlar om vattenförsörjning och vattenundersökning. Enligt 29 § skall brunn, vars vatten används till dryck, matlagning eller annan beredning av livsmedel eller till rengöring av kärl eller redskap, som begagnas vid beredning eller förvaring av livsmedel, vara belägen på betryggande avstånd från anläggning, vilken menligt kan påverka vattnet. I 30 § stadgas, att anläggning för uppfordring, rening, förvaring eller överföring av vatten för ändamål, som i 29 § sägs, skall vara så anordnad och utförd samt skall så underhållas och skötas, att vattnet icke röner menlig påverkan av betydelse för dess användning. Jämlikt 32 § skall vatten, som inom hälsovårdstötort (dvs. område, för vilket fastställts stadsplan eller byggnadsplan) genom allmän anläggning för vattenförsörjning tillhandahålls för ändamål som ovan angivits, underkastas fysikalisk-kemisk och bakteriologisk undersökning. Länsstyrelsen äger förordna, att

sådan undersökning skall företas jämväl av vatten i allmän anläggning utom hälsovårdstättort och av vatten som genom vattenledning, vilken ej ingår i allmän anläggning, tillhandahålls flera hushåll eller eljest i större omfattning. Undersökning skall ske med vissa angivna tidsmellanrum.

Den 5 juni 1950 utfärdade medicinalstyrelsen ett cirkulär (nr 48) med råd och anvisningar till ledning för bedömning av vattenundersökningar. Rekommendationerna i cirkuläret har kommit att tjäna som officiell norm rörande kvaliteten av vatten distribuerat genom allmän vattenledning. Numera gäller för bakteriologiska vattenundersökningar och deras bedömning anvisningar utfärdade den 22 november 1965 av medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen gemensamt (medicinalstyrelsens meddelande nr 112) samt för fysikalisk-kemiska vattenundersökningar och deras bedömning anvisningar utfärdade den 29 december 1967 av medicinalstyrelsen (meddelande nr 122).

Enligt medicinalstyrelsens år 1967 utfärdade anvisningar skall för råvatten bestämmas, vid fysikalisk undersökning färgstyrka, grumlighet, lukt, bottensats och specifik ledningsförmåga samt vid kemisk undersökning permanganatförbrukning, pH-värde, ammonium, totalhårdhet, järn, mangan, alkalitet, klorid, sulfat, nitrat, nitrit och fosfat; bestämning av specifik ledningsförmåga kan dock ersättas med bestämning av torrsubstans och glödrest. Undersökning av renvatten skall ske i samma omfattning som för råvatten.

Dessutom skall marmoraggressiv kolsyra och fluorid bestämmas; för vattenverk som erhållit tillstånd att tillföra fluorid skall för sådant fall utfärdade särskilda bestämmelser gälla. Härutöver skall vid vattenverk, som renar vattnet genom tillsats av aluminiumföreningar, halten aluminium bestämmas i det renade vattnet. I det fall vattnets hygieniska beskaffenhet bedömts vara tillfredsställande bör dessutom vattnets smak prövas.

Om på grund av lämnade uppgifter rörande de lokala förhållandena eller vad som framkommer vid undersökningen skäl föreligger att misstänka onormal sammansättning av vattnet, ehuru undersökning i ovan angiven omfattning vid visst tillfälle ej kan antas ge tillräcklig grund för bedömning, skall vattenundersökaren med tydlig motivering föreslå uppdragsgivaren att utvidga undersökningen i berörda hänseende. Därest uppdragsgivaren skulle vägra utvidgning av undersökningen skall ärendet hänskjutas till länsläkaren. Som orsaker till behov av utvidgad analysomfattning kan anges geologiska förhållanden, misstanke om industriell påverkan av vattentäkten eller speciella reningsförfaranden.

I anvisningarna framhålls, att det — med hänsyn bl. a. till det stora antal industriella produkter och avfallsämnen som kan påverka en vattentäkt samt den starkt varierande sammansättningen av marklagren på olika platser — är omöjligt att låta varje fysikalisk-kemisk undersökning omfatta samtliga tänkbara ämnen som kan inskränka ett vattens användbarhet från hygienisk eller teknisk synpunkt. Det är lika omöjligt att uppställa bindande gränsvärden för samtliga undersökningsresultat. Den riktiga grunden blir först de sammanställda fysikalisk-kemiska och bakteriologiska undersökningsresultaten i förening med uppgifter om de lokala förhållandena vid vattentäkten och vattenreningens tekniska utformning.

Motionerna

I motionerna framhålls att samhället har att genom råd och anvisningar fastställa fordringarna på vattnets kvalitet så att det kan användas utan risk för hälsovådliga följder. Färg, lukt, utseende och syrehalt bedöms och bestämmelser av järn, mangan och alkali sker rutinemässigt vid vattenundersökningar. Klara instruktioner och riktlinjer för övriga toleranser saknas dock. Man vet, att en för stor halt av tunga metaller eller dess föreningar kan vara hälsovådlig. De lokala hälsovårdsnämnderna saknar erfarenhet av vilka analyser som borde komplettera de traditionella. Motionärerna finner det därför motiverat att gällande föreskrifter efter vilka hälsovårdsnämnden skall pröva vattnets reningsgrad blir kompletterade.

Utredning om villkoren för ändring av den kemiska beskaffenheten hos vattnet i allmän vattenledning m. m.

På förslag av *andra lagutskottet i utlåtande 1962:41* hemställde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hösten 1962 om utredning om villkoren för tillstånd att förändra vattnets kemiska beskaffenhet i allmän vattenledning eller därtill ansluten ledning. Riksdagens framställning föranleddes av motioner i vilka det bl. a. påpekades att bestämmelser som reglerade frågan om tillsatsmedel i vattenledningsvatten saknades. Som exempel på tillsatser som förekom nämndes i motionerna avhärdningsmedel för att minska hårdhetsgraden i vattnet, kalktillsatser för att justera surhetsgraden, klor för att minska bakteriehalten samt polyfosfat för att förhindra utfällning av salter och skydda rörledningarna mot korrosion.

I juni 1963 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens institut för folkhälsan att verkställa den av riksdagen begärda utredningen. I en den 27 januari 1969 dagtecknad promemoria har institutet redovisat slutresultatet av sitt arbete. I utredningen anför bl. a. att man i fråga om den offentliga kontrollen av konsumtionsvattnets beskaffenhet har att uppmärksamma två förhållanden, som är kännetecknande för den senare tidens utveckling, nämligen dels den ökande användningen av ytvatten som råvattentäkter, dels den tilltagande föroreningen av vattentäkterna i många fall med ytterligt toxiska substanser som endast i ringa grad nedbryts i naturen. Dessa förhållanden innebär från medicinsk synpunkt väsentligt ökade risker och gör det motiverat att överväga en utvidgning av nuvarande kontroll i olika hänseenden. En sådan utvidgning föreslås bl. a. ske genom att alla vattenverk — oberoende av om vattnet tillhandahålls inom eller utom hälsovårdstätort — skall vara obligatoriskt skyldiga att låta undersöka sitt vatten.

Frågorna om vattenundersöknings omfattning och om provtagningsfrekvensen torde enligt utredningen vidare böra uppmärksammas. Härvid är att märka, att medicinalstyrelsens anvisningar utgår från att fysikaliskt-kemisk undersökning i regel endast skall innefatta koncentrationer av normalt förekommande ämnen samt vissa fysikaliska data av rutinkaraktär. Genom en sådan undersökning klarläggs ej möjlig förekomst av främmande, eventuellt toxiska substanser i låg koncentration. Endast om vattnets sammansättning i övrigt är anmärkningsvärd eller

eljest särskilda skäl föreligger skall en mera ingående utredning företas. Ehuru det — såsom i medicinalstyrelsens anvisningar framhålls — inte är möjligt att låta varje fysikalisk-kemisk undersökning omfatta samtliga ämnen, som kan tänkas inskränka vattnets användbarhet, hygieniskt eller tekniskt, eller att uppställa bindande gränsvärden för samtliga undersökningsresultat, är det från medicinsk synpunkt av vikt att kontrollen är så uppbyggd att den i varje särskilt fall är inriktad på de risker, som kan antas föreligga. Det synes därför enligt utredningen motiverat att i första hand — på grundval av en med hänsyn till vattenverkens olika förhållanden utförd planläggning — överväga en utvidgning av antalet ämnen som skall rutinundersökas ävensom en utvidgning av provtagningsfrekvensen.

Den officiella vattenkontrollen föreslås i utredningen ske på grundval av planer, där provtagningsfrekvensen och de ämnen som normalt skall undersökas fastställs för varje särskilt vattenverk med hänsyn till vad som anses behövt. Det föreslås vidare, att för anpassning av den offentliga vattenkontrollen efter de skilda kontrollbehoven åtgärder skall vidtas, innebärande att vid pågående kartläggning och inventering av rikets vattentillgångar vissa uppgifter av särskilt intresse för den offentliga vattenkontrollen insamlas samt att länsstyrelserna — var och en för sitt län — skall fastställa och årligen överse undersökningsplan för samtliga vattenförsörjningsanläggningar, vilka är underkastade kontroll enligt 32 § hälsovårdsstadgan, med angivande för varje vattenverk av dels provtagningsfrekvensen för fysikalisk-kemisk och bakteriologisk undersökning, dels ock, beträffande fysikalisk-kemisk undersökning, vilka analysdata som normalt skall tas fram.

Institutets utredningsförslag har remissbehandlats och är f. n. föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Remissyttrandena

Socialstyrelsen avstyrker motionsyrkandet med följande motivering:

Vid utarbetandet av angivna anvisningar prövades ingående vilka typer av undersökningar som skulle ingå i de vanliga rutinmässiga vattenundersökningarna. Man fann det då icke lämpligt att utsträcka undersökningarna längre än som gjorts. Om det i särskilda fall anses föreligga behov av speciella undersökningar, som går utöver de rutinmässiga, kan sådana ändå komma till stånd. Att utsträcka de rutinmässiga vattenundersökningarna på sätt motionen avser är enligt styrelsens mening icke motiverat eller ens praktiskt möjligt. Dels torde behov därav vara mera sällan förekommande, dels blir en undersökning av denna art ofta mycket speciell. Den skulle dessutom kräva dyrbar apparatur, som icke kan finnas på de vanliga rutinlaboratorierna.

Statens institut för folkhälsan redovisar i sitt yttrande aktuella delar av institutets utredningsförslag beträffande villkoren för ändring av den kemiska beskaffenheten av vatten i allmän vattenledning m. m. Enligt styrelsens mening är de i utredningen föreslagna åtgärderna helt i linje med vad motionärerna föreslår.

Lantbruksförbundet ansluter sig till den allmänt omfattade uppfattningen att vi måste slå vakt om våra vattendrag och förhindra fortsatt förstöring av dessa.

5. Giftdestruktion

Motionerna

Motionärerna anför följande:

En fortlöpande kontroll av förekomst och förbrukning av giftiga preparat är nödvändig. Även vid en fullt utbyggd kontroll kvarstår problemet med att göra sig av med gifter av olika slag. Industriutsläppen måste godkännas av vattendomsstolen och torde i dag inte innebära några överraskningar även om de förorenade utsläppen starkt måste decimeras. Annorlunda förhåller det sig med det okontrollerade utsläpp av såväl organiska som oorganiska preparat, vilka klart kan rubriceras som gifter och där utsläppet sker från sjukhus, institutioner och laboratorier av olika slag. Ofta finns ingen annan möjlighet att bli av med preparatet än att slå ut det i avloppet. Det må gälla kromater, nickel, arsenik, kobolt eller anilin. Destruktionsmöjligheterna är oftast obefintliga och riskerna med utsläppet ökända. Särskilt inom sjukvården utgör giftdestruktion ett stort problem, som måste lösas.

Den enda institution som i dag har möjlighet till effektiv giftdestruktion är Studsvik. Endast en mycket ringa del av giftmaterialet passerar emellertid denna anläggning. En plan för giftdestruktion måste göras upp.

Gällande bestämmelser

I *förordningen den 14 december 1962 om gifter och andra hälsofarliga varor* föreskrivs i 20 § att förstöring eller annat oskadliggörande av hälsofarlig vara, som inte längre är avsedd att användas för sitt ändamål, skall ske på betryggande sätt. Emballage i vilket hälsofarlig vara varit innesluten och redskap som använts till sådan vara skall handhas så att kvarvarande rester av varan inte kan förorsaka skada. I 18 § sägs att hälsofarlig vara skall handhas och förvaras så att de med varan förenade riskerna i möjligaste mån begränsas. Analoga bestämmelser finns i *bekämpningsmedelsförordningen*.

Bestämmelserna i gift- och bekämpningsmedelsförordningarna föreskriver inte att hälsofarlig vara eller bekämpningsmedel, som inte längre skall användas för ändamålet, obligatoriskt skall förstöras eller oskadliggöras. Här föreligger en skillnad mot *läkemedelsförordningen*, som har en positiv föreskrift om oskadliggörande av läkemedel, som inte längre är avsett att användas.

I förarbetena till förordningarna uttalas att frågan om förstöring av gift inrymmer många skiftande praktiska och tekniska problem och att det inte är vare sig lämpligt eller möjligt att lagstiftningsvägen ge annat än ytterst allmänna föreskrifter om att förstöring skall ske på betryggande sätt.

Giftnämndens förslag

Enligt giftnämndens mening erfordras aktiva åtgärder för att förbättra möjligheterna till en betryggande destruktion av giftiga varor. Frågan behandlades vid en av nämnden i mars 1966 anordnad konferens och har sedermera bearbetats av en särskild av nämnden tillsatt kommitté. Denna har redovisat resultatet av sitt arbete i en promemoria den 11 mars 1969 »Oskadliggörande av giftrester».

I promemorian framhålls att det på så gott som alla samhällsområden sker en betydande användning av giftiga ämnen av skilda slag och olika giftighetsgrad. Förutom vid industrier, i jordbruk och inom de enskilda hushållen kommer giftiga produkter till användning vid bl. a. sjukhus, laboratorier, vetenskapliga institutioner och utbildningsanstalter. Kommitténs undersökningar hade visat att många företag saknar möjligheter att tillfredsställande oskadliggöra giftigt avfall. Kommittén sammanfattar behovet av åtgärder på följande sätt:

Förstöring, omvandling och rening av kvalificerade gifter är i allmänhet komplicerade processer, som kräver omfattande teknisk utrustning och som bör utföras av erfaren och sakkunnig personal. Den mängd sådana varor, som behöver behandlas på ett eller annat sätt, är sannolikt inte större än att en enda eller ett fåtal centrala anläggningar skulle kunna ombesörja att dessa varor tas om hand på betryggande sätt. Det måste även vara ekonomiskt fördelaktigt att såväl personal som teknisk utrustning kan utnyttjas i full utsträckning.

De mängdmässigt mest betydelsefulla giftiga varorna, där ett destruktionsbehov anmälts — syror, organiska lösningsmedel och cyanider — torde inte vara de mest krävande att oskadliggöra på ett tillfredsställande sätt. Det borde därför vara möjligt att för sådana varor ordna flera regionala destruktionsanläggningar utan att tekniska och yrkeshygieniska komplikationer behöver uppstå. Härigenom skulle man antagligen underlätta en ekonomisk lösning av frågan.

Vid destruktionsanläggningarna borde även spillolja och plastavfall kunna omhändertas för omvandling eller destruktion.

Destruktionsanläggningarnas placering måste bestämmas av var de största mängderna giftrester förekommer och vilka transportmöjligheter, som står till buds.

För att destruktionsanläggningarna skall kunna omhänderta alla förekommande giftrester, krävs ett väl utbyggt nät av uppsamlingsställen, varifrån sedan de omhändertagna giftresterna kan vidarebefordras till anläggningarna. Här torde erfordras en aktiv medverkan från kommunernas sida. Landets apotek skulle kunna anlitas för att ta emot inaktuella läkemedel och mindre mängder giftrester från enskild person. Transporten från uppsamlingsställe till destruktionsanläggning måste ordnas på ett tillfredsställande sätt från säkerhetssynpunkt.

I många fall kan säkert en betryggande destruktion av mindre giftmängder ske på platsen, om blott sakkunniga anvisningar kan erhållas. Det vore därför mycket värdefullt om destruktionsanläggningarna också kunde bistå med konsultverksamhet i metodfrågor m. m.

Kommittén ger avslutningsvis vissa synpunkter på kostnadsfrågan.

Giftnämnden har genom skrivelse den 18 mars 1969 överlämnat kommitténs promemoria till chefen för socialdepartementet. I skrivelsen anförde nämnden bl. a. följande:

Då giftnämnden nu överlämnar arbetsgruppens utredningsresultat, vill nämnden kraftigt understryka det angelägna i att lämpligt belägna destruktionsanläggningar för gifter snarast kommer till stånd. Dessa måste vara sådana att oskadliggörande kan ske såväl av de större mängder syror, organiska lösningsmedel och cyanidlösningar, vilka är aktuella i ett flertal sammanhang, som av de många gånger små mängder gifter av mycket skiftande art, beträffande vilka icke minst allmänheten behöver hjälp med en förstöring. Giftnämnden håller för troligt, att man borde ha några geografiskt välbelägna anläggningar för de stora rutinbehoven och en anläggning med tillgång till tillräckligt varierad expertis för att lösa de mångskif-

tande problem som föreligger, då varje giftrest för sig kan vara olik de andra och kräva särskild bedömning och behandling. Det är möjligt att vissa destruktionsbehov kan vara så speciella att man bör söka få till stånd samarbete inom ett ännu större område än det egna landet.

Oavsett vem som kommer att driva de anläggningar, som bör komma till stånd, är det betydelsefullt att hela problemet om oskadliggörande av rester ses som en helhet och löses så att även svåra och mera kostsamma destruktionsåtgärder blir utförda. För att så skall bli fallet torde det vara nödvändigt att kommunerna engagerar sig i frågan och att samhället bidrar med viss kostnadstäckning. Genom den kommunala medverkan bör skapas garantier för att uppsamling av giftrester sker på ett bekvämt och från säkerhetssynpunkt tillfredsställande sätt samt att avtal kommer till stånd med destruktionsanläggningar om oskadliggörande av alla uppsamlade giftrester.

Förslaget, som remissbehandlats och därvid fått ett positivt gensvar, övervägs för närvarande inom Kungl. Maj:ts kansli. Det i maj innevarande år av bl. a. det statliga utvecklingsbolaget bildade Svenska avfallskonverteringsaktiebolaget (SAKAB) kan komma att få betydelse i sammanhanget.

Remissyttrandena

Giftnämnden hänvisar till sin skrivelse den 18 mars 1969 till socialministern.

Socialstyrelsen betonar att behovet av resurser för att mer permanent omhänderta och destruera gifter och andra skadliga ämnen framgent kommer att öka. Ur födoämneshygienisk synpunkt bedömer styrelsen det som angeläget att det i större utsträckning än vad som hittills varit fallet blir möjligt att omhänderta vissa i biologiska system persistenta ämnen. En tillfredsställande planering av en sådan destruktionsverksamhet är därför motiverad. Styrelsen anser emellertid att en sådan planering bör ankomma på giftnämnden och menar att någon särskild hemställan i ämnet från riksdagens sida inte synes vara påkallad.

Statens institut för folkhälsan anför liknande synpunkter. Institutet gör följande tillägg:

I anslutning till denna punkt berör motionären frågan om kontroll av större mängder giftiga substanser. Institutet har tidigare i flera sammanhang framhållit det nödvändiga i att en kontroll och en beredskapsorganisation anordnas i fråga om anläggningar, där det finns större förråd av giftiga substanser och ett katastrofutsläpp skulle kunna medföra hälsorisker antingen genom direkt exponering eller via kontaminering av t. ex. dricksvatten. Frågan om denna kontroll, vilken fråga ännu ej är utredd, torde böra sammankopplas med frågan om destruktionsåtgärder av gifter.

Lantbruksförbundet anser det av flera skäl väsentligt att anvisningar för destruktionsåtgärder av gift utarbetas och att särskilda destruktionsstationer organiseras. Detta torde enligt förbundets mening kunna ske i samarbete med hälsovårdsnämnderna.

Utskottet

I förevarande motioner aktualiseras ett antal frågor i samband med användning av gift och andra hälsofarliga varor. Frågorna har såväl födoämnes- som omgivnings- och yrkeshygieniska aspekter. Syftet med motionerna är att få till stånd åtgärder som begränsar spridningen av hälsofarliga varor. Motionärerna efterlyser skärpta bestämmelser och ökade resurser på olika områden.

Utskottet vill understryka vikten av att spridning av gift och andra hälsofarliga varor begränsas så långt det är sakligt möjligt. Utvecklingen på området går snabbt, och det är nödvändigt att gällande kontrollagstiftning kontinuerligt avpassas och genom ändringar och tillägg ges sådant innehåll att risker för människor och deras omgivning på ett tillfredsställande sätt begränsas. Samtidigt måste också sådana resurser ställas till förfogande att myndigheter och andra som har att handlägga frågor av detta slag erhåller en nödvändig kapacitet.

I det följande behandlar utskottet var och en av de i motionerna väckta frågorna för sig.

Översyn av övergångsbestämmelserna i bekämpningsmedelsförordningen

Enligt bekämpningsmedelsförordningen får bekämpningsmedel användas och försäljas endast om det godkänts genom registrering hos giftnämnden. Registrering får inte ske av medel som är så giftigt eller eljest skadligt för människor, djur eller växter att det inte lämpligen bör användas i bekämpningssyfte. Giftnämnden kan utfärda särskilda säkerhetsföreskrifter i samband med registreringen och kan också återkalla tidigare beslutad registrering.

Bekämpningsmedelsförordningen trädde i kraft den 1 januari 1964. Enligt övergångsbestämmelser till förordningen får bekämpningsmedel, som hölls till salu den 1 oktober 1963 enligt då gällande bestämmelser och som anmälts till registrering enligt de nya bestämmelserna senast den 31 mars 1964, användas och försäljas i avvaktan på registreringsansökningens slutgiltiga prövning, såvida giftnämnden inte förordnar annorlunda.

Motionärerna vänder sig mot övergångsbestämmelserna, som enligt deras mening alltför generöst medger att oregistrerade bekämpningsmedel kan försäljas i marknaden. De ifrågasätter om giftnämnden över huvud taget kan arbeta av sin balans av registreringsansökningar, eftersom nya medel efter hand anmäls för registrering. Motionärerna anser att tiden är mogen för en översyn av övergångsbestämmelserna och en kontroll av huruvida man med nya erfarenheter har skäl att minska förekomsten av icke registrerade preparat i handeln.

Enligt uppgifter som utskottet inhämtat hos giftnämnden utgjorde antalet bekämpningsmedel som tillhandahölls med stöd av övergångsbestämmelserna från början ca 750. De närmaste åren efter lagstiftningens ikraftträdande sjönk antalet sådana medel ganska långsamt. På senare tid har däremot takten i registreringarna ökat och i juni i år uppgick antalet oregistrerade medel i övergångsfallen till 233. Av dessa kommer 67 medel att dras in fr. o. m. ingången av nästa år till följd

av giftnämndens beslut den 27 mars 1969 om förbud mot bekämpningsmedel som innehåller vissa stabila klorerade kolväten (DDT, aldrin, dieldrin och lindan). Gemensamt för återstående 166 medel är att de antingen tillhör de mindre farliga medlen eller redan genom de äldre bestämmelserna är förbehållna personer som besitter särskild kunskap om medlens risker.

Giftnämnden har till utskottet uppgivit att nämnden räknar med att prövning av samtliga återstående registreringsansökningar avseende övergångsvis tillåtna medel skall kunna göras under nästföljande år. Med hänsyn härtill och till den metodik giftnämnden använt vid prioriteringen av sitt registreringsarbete anser utskottet att något behov av översyn av övergångsbestämmelserna eller ytterligare kontroll av oregistrerade medel inte föreligger. Utskottet avstyrker följaktligen motionerna på denna punkt.

Kontroll av importerat kreatursfoder

Föreskrifter rörande kontroll av fodermedel och vissa specialpreparat finns i 1961 års förordning om tillverkning av och handel med fodermedel m. m. Enligt förordningen kan tillverkare och importörer bl. a. åläggas att på förpackningar eller på annat sätt lämna uppgifter som underlättar för djurinnehavare att bedöma varans kvalitet och lämplighet som foder för visst djur. Kontroll över att deklARATIONERNA är riktiga skall utövas av statens jordbruksnämnd. Utan tillstånd av nämnden får inte försäljas fodermedel, som är försett med annat specialämne än vitaminer. Någon bestämmelse om den högsta kvarvarande rest av bekämpningsmedel som får förekomma på vara som saluhålls eller används som fodermedel finns inte. I det avseendet skiljer sig fodermedelslagstiftningen från livsmedelslagstiftningen. I livsmedelsstadgan åläggs nämligen kommerskollegium skyldighet att fastställa sådant gränsvärde för livsmedel.

Motionärerna nämner att det på senare tid har uppmärksamats att rester av bekämpningsmedel kan förekomma i kreatursfoder. Sådana rester kan sedermera överföras i livsmedel. Motionärerna finner det otillfredsställande att importerat kreatursfoder inte underkastas samma kontroll som importerat livsmedel och hemställer att giftnämnden får i uppdrag att utarbeta bestämmelser för kontroll av importerat kreatursfoder.

Utskottet vill liksom remissinstanserna betona vikten av att halterna av bekämpningsmedelsrester i djurfoder hålls så låga som möjligt. Som socialstyrelsen och statens institut för folkhälsan framhåller är det emellertid inte restkoncentrationen i fodermedlen utan halterna i berörda livsmedel som är avgörande ur födoämneshygienisk synpunkt. För livsmedel finns det redan tillfredsställande bestämmelser intagna i livsmedelsstadgan. Med stöd av dessa bestämmelser har kommerskollegium fastställt vissa resttoleranser för vegetabla livsmedel. Sådana toleranser kommer att fastställas för animala livsmedel sedan folkhälsoinstitutet slutfört en pågående undersökning rörande halter av bekämpningsmedel i sådana livsmedel. När så skett kan — som socialstyrelsen och statens institut för folkhälsan framhåller — riktvärden fastställas för tillåtliga halter bekämpningsmedelsrester i foder. Först i

det sammanhanget synes utformandet av framtida kontroll bli aktuell. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna i denna del.

Bilavgasers inverkan på växande gröda

I motionerna anförs att det på sina håll kunnat konstateras att grönsaker som vuxit nära livligt trafikerade vägar haft osedvanligt hög halt av bly. Detta har berott på bilavgaserna. Motionärerna uttrycker oro för att blyhalten hos människor skall öka genom konsumtion av sådana livsmedel och hemställer att livsmedelsstadsgekommittén får i uppdrag att uppmärksamma riskerna med livsmedel som under vegetationsperioden utsätts för avgaser från tät trafik.

Grundläggande bestämmelser om livsmedel finns i livsmedelsstadgan. Bland annat föreskrivs i denna förbud att saluhålla vara som livsmedel om varan innehåller mer än 3 mg bly per kg.

Livsmedelsstadgan är sedan 1963 föremål för en allmän översyn inom livsmedelsstadsgekommittén. Enligt uppgift från kommittén är utredningsuppdraget i det närmaste slutfört och betänkande kommer att överlämnas strax efter årsskiftet 1969/1970, ett förhållande som i och för sig talar emot bifall till motionsyrkandet. Till detta kommer att problem angående nedsmutsning av växande gröda knappast torde kunna lösas genom livsmedelslagstiftningen, eftersom växande gröda inte faller in under begreppet livsmedel. Utskottet avstyrker därför motionerna på denna punkt.

Utskottet är emellertid medvetet om att nedsmutsning av växande gröda genom bilavgaser kan medföra att grödan blir otjänlig till livsmedel. Detta problem bör enligt utskottets mening lösas i första hand genom åtgärder mot luftföroreningar genom utsläpp av avgaser. Under senare tid har åtskilligt utträttats i sådant syfte. Utskottet vill erinra om riksdagens uttalande förra året att blyhalten i motorbensin successivt bör minskas och hemställan till Kungl. Maj:t att vidta åtgärder i sådan riktning. Kungl. Maj:t har därefter uppdragit åt giftnämnden och statsens naturvårdsverk att inkomma med förslag till åtgärder. Giftnämnden har därjämte den 28 januari 1969 beslutat att högsta tillåtna halt av bly i bilbränsle skall sänkas från 0,8 till 0,7 gram per liter med giltighet från den 1 januari 1970. Ytterligare sänkning av blyhalten förutskickas i giftnämndens yttrande. Utskottet vill också erinra om att statsmakterna förra hösten beslöt om vissa ändringar i vägtrafikförordningen i syfte att begränsa luftföroreningarna genom avgaser från dieseldrivna och bensindrivna bilar.

Rutinmässiga vattenanalyser

I hälsovårdsstadgan föreskrivs att bostadslägenhet skall ha lätt tillgång till vatten i erforderlig mängd och av tillfredsställande beskaffenhet till dryck, matlagning och andra hushållsändamål. Vatten som tillhandahålls för sådant ändamål inom hälsovårdstort genom allmän vattenledning skall underkastas fysikalisk-kemisk och bakteriologisk undersökning. Sådan undersökning kan också företas utom hälsovårdstort om länsstyrelsen finner skäl att förordna därom. Enligt social-

styrelsens anvisningar från 1967 skall vid den fysikaliska undersökningen bestämmas färgstyrka, grumlighet, fukt, bottensats och specifik ledningsförmåga. Vid den kemiska undersökningen skall permanganatförbrukning, ph-värde, totalhårdhet, alkalitet samt halt av ammonium, järn, mangan, klorid, sulfat, nitrat, nitrit och fosfat bestämmas. Ytterligare undersökningar tillkommer i särskilda fall.

Enligt motionärerna uppfyller gällande bestämmelser om rutinmässiga vattenanalyser inte berättigade krav. Klara instruktioner och riktlinjer för åtskilliga toleranser saknas, bl. a. för halten av tunga metaller och deras föreningar. Motionärerna hemställer att socialstyrelsen skall få i uppdrag att utarbeta mer detaljerade bestämmelser för rutinmässiga vattenanalyser.

På begäran av riksdagen uppdrog Kungl. Maj:t i juni 1963 åt statens institut för folkhälsan att verkställa utredning om villkoren för tillstånd att förändra vattnets kemiska beskaffenhet i allmän vattenledning eller därtill ansluten ledning. Institutet har redovisat slutresultatet av sitt arbete i en den 27 januari 1969 dagtecknad promemoria. I denna föreslås en utvidgning av den offentliga kontrollen av konsumtionsvattnets beskaffenhet. Sålunda föreslås att alla vattenverk — oberoende av om vattnet tillhandahålls inom eller utom hälsovårdstättort — skall vara skyldiga att låta undersöka sitt vatten. Vidare förordas en utvidgning av antalet ämnen som skall rutinundersökas samt en ökad provtagningsfrekvens.

Som statens institut för folkhälsan framhåller i sitt yttrande ligger de i promemorian framlagda förslagen helt i linje med motionärernas önskemål. Förslagen har remissbehandlats och är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Någon anledning för riksdagen att ta något initiativ i frågan föreligger inte. Motionerna bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd på den här punkten.

Giftdestruktion

Motionärerna påtalar svårigheterna att förstöra eller på annat sätt oskadliggöra hälsofarliga varor. Destruktionsmöjligheterna är i många fall obefintliga och riskerna med nuvarande sätt att stundom göra sig av med gift — utsläpp i avlopp, m. m. — okända. Motionärerna vill att Kungl. Maj:t skall föranstalta om en plan för den framtida giftdestruktionen.

Frågan om oskadliggörande av giftrester har behandlats av en inom giftnämnden tillsatt kommitté. I en promemoria den 11 mars 1969 har kommittén funnit att giftiga ämnen används på så gott som alla samhällsområden samt att möjligheter många gånger saknas att på ett tillfredsställande sätt oskadliggöra giftigt avfall. Kommittén föreslår att det snarast inrättas lämpligt belägna destruktionsanläggningar för gifter, några för de stora rutinbehoven och en med tillgång till tillräckligt varierad expertis för att lösa svåra och mer kostsamma destruktionsprocesser.

Giftnämnden har med instämmande i kommitténs förslag överlämnat promemorian till chefen för socialdepartementet den 18 mars 1969. Vid remissbehandling av promemorian har densamma rönt ett positivt gensvar. Ärendet är för närvarande föremål för prövning i Kungl. Maj:ts kansli.

Utskottet delar motionärernas och remissinstansernas uppfattning att aktiva åt-

gärder erfordras för att förbättra möjligheterna till en betryggande destruktion av giftiga varor. Då förslag till åtgärder redan prövas av Kungl. Maj:t är någon framställning från riksdagen i frågan inte påkallad. Utskottet får därför avstyrka även detta motionsyrkande.

Under hänvisning till det ovan anförda får utskottet hemställa,
att motionerna I:389 och II:394 inte föranleder någon riksdagens
åtgärd.

Stockholm den 28 oktober 1969

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand (s), Dahlberg (s)*, Wanhainen (s)*, Österdahl (fp), Kilsmo (fp), Andreasson (cp), Ivar Andersson (s) och Blomquist (m);

från andra kammaren: herrar Gustavsson i Alvesta (cp), Jönsson i Ingemarsgården (fp), fröken Wetterström (m), herrar Svensson i Kungälv (s), Göransson (s), Nordberg (s), Nilsson i Kalmar (s) och fru Håvik (s).

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.